



СТ А Н О В И Щ Е

От: *доц. д-р Любомир Иванов Тодоров;*
Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов;
Професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност
„Статистика и демография“, Свидетелство №25578/18.05.2009 г.

Относно: *дисертационен труд за присъждане на научна степен*
„доктор на науките“ *по професионално направление 3.8*
Икономика, научна специалност „Статистика, иконометрия
и демография“ в УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Александър Цветанов Найденов*
Доц. д-р
Университет за национално и
световно стопанство – София
Тема на дисертационния труд: *Статистическо изследване на*
вътрешния туризъм в България –
състояние, динамика и факторна
обусловеност

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед №668/04.03.2015 г. на Ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът е представил за обсъждане дисертационния си труд в катедра „Статистика и иконометрия“ на факултет „Приложна информатика и статистика“ на УНСС съгласно чл. 39 от ППЗРАСРБ. Разкриването на процедурата по защита на дисертационния труд е извършено на основание: *решения на Катедрения съвет на катедра „Статистика и иконометрия“ (Протокол №1/30.01.2025 г.) и*

Факултетния съвет на факултет „Приложна информатика и статистика“ (Протокол №ФС-2/20.02.2025 г.).

Авторът на дисертационния труд е бакалавър и магистър по специалност „Статистика и иконометрия“ и доктор по научна специалност 05.02.06 „Статистика и демография“. Работил е като експерт и началник на отдел в Националния статистически институт, понастоящем е доцент в катедра „Статистика и иконометрия“ в Университета за национално и световно стопанство – София.

2. Кратка характеристика на представения дисертационен труд

- *Структура, обем*

Дисертационният труд е с обем от 237 с., от които 220 с. основен текст, 8 с. библиография и 6 с. приложения. В структурно отношение се състои от увод (6 с.), изложение в четири глави (съответно 38 с., 34 с., 91 с. и 45 с.), заключение (5 с.), източници на информация и приложение. Структурата е балансирана, с фокус върху анализа на състоянието и факторната обусловеност на вътрешния туризъм.

- *Кратка оценка за: актуалност на темата; цел; задачи; обект; предмет; основна теза; степен на познаване на научна литература и изследваната проблематика.*

Изследваната проблематика се отличава с **висока степен на актуалност и значимост**. В условията на глобализация и кризисни събития (пандемии, военни конфликти, природни бедствия), които потискат движението на туристите между държавите, нараства ролята на вътрешния туризъм, както по отношение на икономическите аспекти, свързани с развитието на инфраструктурата в отделните региони, създаването на работни места и повишаване на доходите и благосъстоянието на населението, укрепване на местните и националните бюджети; така в социален план, поради укрепването на местната културна идентичност, запазването и популяризирането на културното наследство, укрепването на националния дух и развитието на патриотичното възпитание на подрастващите.

Целта на изследването е ясно представена „като преодоляване на фрагментарността и недостатъчната задълбоченост на изследването на вътрешния туризъм в България чрез апробирането на методите на описателния, диагностичния и прогностичния статистически анализ върху емпирични данни с доказан произход и високо методологично качество“ (с. 5). Тя се реализира чрез **седем изследователски задачи** насочени към проучване на библиографските и информационните източници, изясняване на терминологичните особености и

статистическата методология, построяване на модел на изследването, апробиране на методите за анализ с реални данни, формулиране на изводи и препоръки за развитието на вътрешния туризъм.

Обектът и предметът на изучаване са прецизно дефинирани от автора, като е отчетен комплексния характер на изучаваното масово явление и многопластовата структура на статистическия предикат. **Изследователската теза** е ясно формулирана на основата на анализ на литературните източници и информационните масиви от данни. Разгледаната научна литература по тематиката на дисертационния труд показва задълбочено познаване на научните разработки в проблемната област, на възможностите на статистическата теория да предостави адекватни инструменти за задълбочен анализ на различните аспекти на вътрешния туризъм в статика и динамика, и на статистическата практика за набиране на данни и тълкуване на статистическите показатели.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

- *Кратко представяне на основните научни и/или научно-приложни резултати, постигнати в дисертационния труд.*

Извършеното от автора задълбочено изследване вътрешния туризъм в България дава както **научни резултати** от теоретичен характер, така и редица от приложно естество. По-важните от тях могат да се сведат до следното:

- Установена е липсата на задълбочени актуални анализи в българската научна литература, които да засягат както състоянието, така и динамиката във вътрешния туризъм, вкл. и по отношение на факторите, влияещи върху това явление.
- Изграден е оригинален теоретичен модел за реализация на статистическо изследване на състоянието, динамиката и факторната обусловеност на вътрешния туризъм в Република България.
- Анализирани са специфичните профилни характеристики на българския турист: възрастта; завършеното образование; типът на населеното място; семейното положение; размерът на домакинството и статусът им в заетостта.
- Установено е, че българските граждани предпочитат морския летен туризъм пред всички останали видове, като средната продължителност на една почивка на море е около 7 дни.
- Извършена е групировка на вътрешните туристи, като са формирани 4 профилни групи (семейни туристи в пенсионна възраст; семейни двойки в предпенсионна възраст; семейни двойки на възраст под

средната за страната; млади семейства с едно дете), за които са характерни различна степен на удовлетвореност и желание за бъдеща почивка в страната.

- Показана е обща тенденция към възстановяване на вътрешния туризъм след пандемията и постепенно нарастване на търсенето на туристическите услуги, което се очаква да продължи в бъдещето.
- Установена е ясно изразена сезонност в туризма – бум през летните месеци и значителен спад в началото на всяка календарна година.
- Изведени са основните макроикономически фактори със съществено влияние върху разходите на населението за вътрешен туризъм, в т.ч. общите парични доходи на домакинствата, годишните отпуски, и „традиционното“ им ползване през периода юли – септември.
- *Синтезирана оценка на: използваната методология, ограниченията на изследването, изпълнението на поставените задачи и постигането на целта на дисертационния труд.*

В методологично отношение, авторът използва в пълната им сила статистическия подход за изучаване на масовите явления и конкретните статистически методи, техники и инструменти, в т.ч. представителни изследвания (микроданни в статика от национално представително изследване), логистична регресия, факторен анализ и латентно-структурно моделиране, клъстърен анализ, анализ на динамика (трендови и ARIMA модели). Статистическите методи се използват в съчетание и се допълват с методите на анализа и синтеза, сравнителния анализ, критичния анализ на научната литература. Статистическите методи и методите за качествен анализ са използвани коректно и при спазване на изискванията за приложение и насоките за тълкуване на получените резултати.

Ограниченията на изследването са коректно посочени в увода на дисертационния труд. Може да се установи, че **целта** и поставените от автора **задачи** са изпълнени в процеса на изследването, което е коректно отразено в заключението и изводите по отделните глави на дисертационния труд.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

В автореферата са посочени 7 приноса на дисертационния труд, като от тях един има теоретичен характер, един е с методологично значение, а пет са от практико-приложно естество. Споделям и **приемам** описаните от автора приноси моменти.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Справка за изпълнение на минималните национални изисквания по чл. 26, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ за придобиване на научната степен "доктор на науките" показва, че авторът има достатъчно публикации в реферирани и индексирани издания в базите данни Scopus и Web of Science, както и във вторични бази данни. Посочените 8 публикации по темата на дисертацията са по изследваната проблематика и отразяват основните моменти на изследването.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отговаря на изискванията и коректно отразява съдържанието на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам въпроси, критични бележки или препоръки към кандидата.

8. Заключение

Представеният дисертационен труд за присъждане на научна степен „доктор на науките“ в професионално направление 3.8 Икономика по научна специалност „Статистика, иконометрия и демография“ на тема „Статистическо изследване на вътрешния туризъм в България – състояние, динамика и факторна обусловеност“ има ясно изразен теоретико-методологичен и приложен характер, с постигнати значими резултати за развитието на статистиката и икономиката на туризма, с важни приноси за теорията и практиката. Отличава се със задълбочен анализ на проблематиката и емпиричните данни, притежава издържан научен стил и има характер на завършен научен труд. Това ми дава основание **да гласувам убедено „ЗА“** присъждането на научната степен „доктор на науките“ в “професионално направление 3.8 Икономика по научна специалност „Статистика, иконометрия и демография“ на **доц. д-р Александър Цветанов Найденов** и да препоръчам на уважаемите членове на научното жури също да подкрепят присъждането на научната степен „доктор на науките“ на доц. д-р Александър Цветанов Найденов.

02.04.2025 г.
гр. Свищов

Подпис:



OPINION

From: *Assoc. Prof. Lyubomir Ivanov Todorov, PhD;
D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov;
Professional field 3.8 Economics, scientific specialty "Statistics
and Demography", Certificate No. 25578/18.05.2009.*

Subject: *dissertation for the award of a scientific degree
"Doctor of Science" in professional field 3.8 Economics, scientific
specialty "Statistics, Econometrics and Demography" at the
University of National and World Economy.*

Author of the dissertation: *Alexander Tsvetanov Naydenov
Assoc. Prof. PhD
University of National and World
Economy – Sofia*

Topic of the dissertation: *Statistical study of the domestic tourism
in Bulgaria – current status, dynamics
and factor influence*

Reason for submitting the opinion: participation in the scientific jury for the defence of the dissertation work according to Order No. 668/04.03.2015 of the Rector of the UNWE.

9. Information about the dissertation candidate

The dissertation candidate has submitted his dissertation for discussion at the *Department of Statistics and Econometrics of the Faculty of Applied Informatics and Statistics* of the UNWE in accordance with Art. 39 of the PPZRASRB. The disclosure of the procedure for the defence of the dissertation was carried out on the basis of: *decisions of the Department Council of the Department of Statistics and Econometrics (Minutes No. 1/30.01.2025) and the Faculty Council of the Faculty of Applied Informatics and Statistics (Protocol No. FS-2/20.02.2025)*.

The author of the dissertation has a bachelor's and master's degree in Statistics and Econometrics and a doctorate in the scientific specialty 05.02.06 Statistics and Demography. He worked as an expert and head of a department at the National Statistical Institute, and is currently an associate professor at the Department of Statistics and Econometrics at the University of National and World Economy - Sofia.

10. Brief description of the presented dissertation work

- *Structure, volume*

The dissertation has a volume of 237 pages, of which 220 pages are the main text, 8 pages are bibliography and 6 pages are appendices. Structurally, it consists of an introduction (6 pages), an exposition in four chapters (respectively 38 pages, 34 pages, 91 pages and 45 pages), a conclusion (5 pages), sources of information and an appendix. The structure is balanced, with a focus on the analysis of the state and factor conditions of domestic tourism.

- *Brief assessment of: relevance of the topic; goal; tasks; object; subject; main thesis; degree of knowledge of scientific literature and the researched issue.*

The researched issue is distinguished by **a high degree of relevance and significance**. In the conditions of globalization and crisis events (pandemics, military conflicts, natural disasters), which suppress the movement of tourists between countries, the role of domestic tourism is increasing, both in terms of economic aspects related to the development of infrastructure in individual regions, the creation of jobs and increasing the income and well-being of the population, strengthening local and national budgets; so in social terms, due to the strengthening of local cultural identity, the preservation and popularization of cultural heritage, the strengthening of the national spirit and the development of patriotic education of adolescents.

The aim of the study is clearly presented as “overcoming the fragmentation and insufficient depth of the study of domestic tourism in Bulgaria by testing the methods of descriptive, diagnostic and prognostic statistical analysis on empirical data with proven origin and high methodological quality” (p. 5). It is implemented through **seven research tasks** aimed at studying bibliographic and information sources, clarifying terminological features and statistical methodology, building a research model, testing the analysis methods with real data, formulating conclusions and recommendations for the development of domestic tourism.

The object and subject of study are precisely defined by the author, considering the complex nature of the studied mass phenomenon and the multi-layered structure of the statistical predicate. **The research thesis** is clearly

formulated on the basis of an analysis of literary sources and information data sets. The reviewed scientific literature on the topic of the dissertation work shows a thorough knowledge of scientific developments in the problem area, of the possibilities of statistical theory to provide adequate tools for a thorough analysis of the various aspects of domestic tourism in statics and dynamics, and of the statistical practice for collecting data and interpreting statistical indicators.

11.Evaluation of the obtained scientific and applied scientific results

- *A brief presentation of the main scientific and/or applied scientific results achieved in the dissertation.*

The author's in-depth study of domestic tourism in Bulgaria yields both theoretical and applied *scientific results* . *The most important of them can be summarized as follows:*

- The lack of in-depth, up-to-date analyses in the Bulgarian scientific literature that address both the state and the dynamics of domestic tourism, including the factors influencing this phenomenon, has been identified.
- An original theoretical model has been built for the implementation of a statistical study of the state, dynamics and factor determinants of domestic tourism in the Republic of Bulgaria.
- The specific profile characteristics of the Bulgarian tourist were analysed: age; completed education; type of settlement; marital status; household size and their employment status.
- It has been established that Bulgarian citizens prefer seaside summer tourism to all other types, with the average duration of a seaside vacation being about 7 days.
- Domestic tourists were grouped into 4 profile groups (family tourists of retirement age; married couples of pre-retirement age; married couples below the average age for the country; young families with one child), which are characterized by varying degrees of satisfaction and desire for future vacations in the country.
- A general trend towards the recovery of domestic tourism after the pandemic and a gradual increase in demand for tourism services is shown, which is expected to continue in the future.
- A clearly expressed seasonality in tourism has been established - a boom during the summer months and a significant decline at the beginning of each calendar year.

- The main macroeconomic factors with a significant impact on the population's spending on domestic tourism have been derived, including total household income, annual leave, and their "traditional" use during the period July - September.
- *A synthesized assessment of: the methodology used, the limitations of the study, the fulfilment of the tasks set and the achievement of the goal of the dissertation .*

In **methodological relation** , the author uses to their full extent the statistical approach to studying mass phenomena and specific statistical methods, techniques and tools, including representative studies (microdata in statics from a national representative study), logistic regression, factor analysis and latent structural modelling, cluster analysis, analysis of dynamics (trend and ARIMA models). Statistical methods are used in combination and are complemented by the methods of analysis and synthesis, comparative analysis, critical analysis of scientific literature. Statistical methods and methods of qualitative analysis are used correctly and in compliance with the requirements for application and guidelines for interpreting the results obtained.

The limitations of the study are correctly stated in the introduction of the dissertation. It can be established that **the goal** and **the tasks set by the author** have been fulfilled in the process of the study, which is correctly reflected in the conclusion and conclusions in the individual chapters of the dissertation.

12.Evaluation of scientific and applied scientific contributions

The abstract lists 7 contributions of the dissertation, one of which is theoretical, one is methodologically significant, and five are of a practical nature. I share and **accept** the contributions described by the author.

13.Evaluation of dissertation publications

A certificate of compliance with the minimum national requirements under Art. 2b, para. 2 and 3 of the Law on the State of the Republic of Bulgaria for the acquisition of the scientific degree "Doctor of Science" shows that the author has sufficient publications in refereed and indexed publications in the databases Scopus and Web of Science , as well as in secondary databases. The indicated 8 publications on the topic of the dissertation are on the researched issues and reflect the main points of the research.

14.Evaluation of the Author's Abstract

The Authors' Abstract meets the requirements and correctly reflects the content of the dissertation.

15. Critical notes, recommendations and questions

I have no questions, critical remarks, or recommendations for the candidate.

16. Conclusion

The presented dissertation for the award of the scientific degree "Doctor of Science" in the professional field 3.8 Economics in the scientific specialty "Statistics, Econometrics and Demography" on the topic "Statistical study of the domestic tourism in Bulgaria – current status, dynamics and factor influence" has a clearly expressed theoretical-methodological and applied nature, with significant results achieved for the development of statistics and tourism economics, with important contributions to theory and practice. It is distinguished by a thorough analysis of the issues and empirical data, has a solid scientific style and has the character of a completed scientific work. This gives me reason **to vote with conviction "YES"** the award of the scientific degree "Doctor of Science" in the professional field 3.8 Economics in the scientific specialty "Statistics, Econometrics and Demography" to Assoc. Prof. **Alexander Tsvetanov Naydenov** and to recommend to the esteemed members of the scientific jury to also support the awarding of the scientific degree "Doctor of Science" to Assoc. Prof. Alexander Tsvetanov Naydenov.

02.04.2025
town of Svishtov

Signature: